

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

УДК 352.07

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Бабаджанова О. Ф.,

*к.т.н., доц., доцент кафедри цивільного захисту та
комп'ютерного моделювання екогеофізичних процесів,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності;*

Рогуля А. О.,

*аспірант кафедри державного управління,
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Львів*

Досліджено питання нормативно-правового забезпечення об'єднаних територіальних громад у сфері цивільного захисту. Розглянуто досвід європейських країн в управлінні ризиками виникнення надзвичайних ситуацій за участю місцевих громад. Проаналізовано повноваження органів місцевого самоврядування (об'єднаних територіальних громад) та старости у сфері цивільного захисту. Означено основні напрями подальшої децентралізації влади у державі та передачі окремих функцій у сфері цивільного захисту органам місцевого самоврядування.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, об'єднані територіальні громади, староста, цивільний захист, безпека життєдіяльності.

Babadzhanova O. F.,

*PhD in Technical Sciences, Assistant Professor, Assistant Professor of Civil Defense and
Computer Modeling of Ecological and Geophysical Processes Department,
Lviv State University of Life Safety;*

Rogulia A. O.,

*Postgraduate Student of Public Administration Department, LRIPA NAPA,
Lviv*

REGULATORY SUPPORT OF LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES IN THE SPHERE OF CIVIL DEFENSE

Issues of normative and legal support of the combined territorial communities in the field of civil defense were briefly analyzed. The experience of European countries regarding the management of emergencies risks with the participation of local communities was considered. The powers of local self-government bodies (united territorial communities) and village heads in the field of civil defense were analyzed. The main directions of further decentralization of power in the state and transfer of certain functions in the field of civil defense to local self-government bodies were indicated.

Key words: local self-government bodies, united territorial communities, village heads, civil defense, life safety.

Постановка проблеми. Однією з ключових реформ, що здійснюються в Україні, є упровадження децентралізації влади. Минула система місцевого самоврядування не задовольняла потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не забезпечувало створення та підтримку сприятливого і безпечного життєвого середовища.

Значним кроком на шляху формування децентралізованої політичної влади в Україні стало внесення Президентом України на розгляд парламенту проекту Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 26 червня 2014 р. Цей документ визначив перспективу переходу до адміністративно-територіального устрою України, який ґрунтується на засадах децентралізації у здійсненні державної влади, та зміну системи адміністративно-територіального устрою, що передбачає три рівні – регіони, райони, громади.

Реальні наслідки стали відчутними на місцевому рівні невдовзі після ухвалення Закону України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” [1]. Однак у багатьох випадках реформа на місцях закінчується формальним об’єднанням декількох громад, після чого вони залишаються наодинці зі старими та новими проблемами.

Визначені Законом № 280/97-ВР [2] повноваження органів місцевого самоврядування з питань цивільного захисту (далі – ЦЗ) за 10 років практично не змінилися, за винятком того, що з прийняттям Кодексу цивільного захисту України [3] було внесено зміни до п. 3 ст. 36 цього Закону – закріплено, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить таке делеговане повноваження, як організація та участь у здійсненні заходів, пов’язаних із ЦЗ на відповідній території.

Управління розвитком об’єднаної територіальної громади (далі – ОТГ) потребує нових знань, навичок, компетентності їхнього керівництва, насамперед голів об’єднаних громад, старост, працівників виконавчих комітетів сільських і селищних рад. Ці потреби на місцях набули масового характеру, і їх об’єктивно не можуть задовольнити оперативно в повному обсязі уже створені інституції підтримки, зокрема Парламентський офіс місцевого самоврядування, агентства регіонального розвитку, центри розвитку місцевого самоврядування тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання теорії та практики місцевого самоврядування, зокрема організації діяльності ОТГ, зараз широко обговорюються.

Водночас, розглядаючи теоретичні та практичні проблеми організації діяльності територіальних громад, дослідники не приділяли достатньої уваги питанням планування й забезпечення їхнього розвитку. Особливо актуальними вони стали на сучасному етапі розвитку місцевого самоврядування, що характеризується динамічним процесом добровільного об’єднання територіальних громад і появою нормативно-законодавчих вимог щодо обов’язковості розроблення планів розвитку ОТГ.

Підвищення якості життя людей може бути забезпечено спрямуванням зусиль виконавчого органу ради ОТГ, органів самоорганізації населення сільських громад, жителів громад та їхніх громадських об’єднань на дотримання безпеки життя й життєдіяльності [4].

О. Барило порушує питання пошуку шляхів удосконалення системи державного управління загалом і у сфері ЦЗ. Зокрема, автор пропонує вдосконалення системи підготовки фахівців сфери ЦЗ; запровадження на

місцевому рівні механізму публічності, що сприятиме самоорганізації громад і впорядкує відносини влади і громадян [5].

Законом України “Про місцеве самоврядування України” та ст. 19 Кодексу цивільного захисту України визначені повноваження органів місцевого самоврядування у сфері організації заходів ЦЗ, а саме: запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від природних та техногенних загроз, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їхніх наслідків [1; 3].

Хоча головна відповідальність щодо мінімізації ризику виникнення природних і техногенних загроз лежить на органах державної влади, місцеве самоврядування здатне відігравати тут помітнішу роль через їхні тісні зв'язки з територіальною громадою та забезпечення виконання завдань стосовно захисту їх на місцевому рівні. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади передбачають передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад.

Європейська практика визнає важливість існування сильного і вдалого структурованого місцевого потенціалу, що спроможний ефективно виконувати власні та делеговані повноваження у сфері запобігання й ліквідації надзвичайних ситуацій. Своєчасне прийняття організаційно-управлінських та організаційно-технічних рішень дало змогу європейським країнам у найкоротші терміни змінити ідеологію в цій сфері. Одночасно такі рішення було підкріплено системою економічних механізмів, які в умовах ринкової економіки поєднували в собі елементи примусу (накладення санкцій за невиконання норм і вимог безпеки), стимулювання та страхування. Вирішення цих питань в Україні перебуває на початковій стадії.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження нормативно-правового забезпечення органів самоврядування (територіальних громад) у сфері ЦЗ в Україні, виявлення особливостей, суперечностей і тенденцій у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. До представницьких органів відносять сільські, селищні, міські ради – вони представляють сільські, селищні, міські громади та здійснюють від їхнього імені та в їхніх інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України.

Згідно зі ст. 6 розділу IV Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” [1] первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. ОТГ є правонаступницею всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єдналися [6].

Аналіз діяльності органів місцевого самоврядування європейських країн у вирішенні питань щодо зниження ризиків виникнення надзвичайних ситуацій показав, що вони здійснюються у співпраці з органами державної влади. На законодавчому і адміністративному рівнях для підвищення уваги до питань безпеки населення в разі надзвичайних ситуацій реалізується завдання з визначення порядку здійснення дій органів місцевого самоврядування та органів державного управління країн Європи.

Країни ЄС сформували досить вичерпний перелік принципів, стандартів та правових норм, на яких ґрунтується діяльність органів місцевого самоврядування.

Концепція комплексного захисту цивільного населення від надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження в Європі з'явилась у 1980-х рр., коли стало зрозуміло, що можливі ризики виникнення їх стрімко підвищуються. Країни, що її розробляли (Франція та Італія), відповідаючи на соціальну стурбованість населення у зв'язку з руйнівними катастрофічними подіями, підготували національні програми оцінювання геофізичного середовища, карти природних і техногенних небезпек, винайшли технічні рішення для пом'якшення ризиків надзвичайних ситуацій та подали їх на обговорення громадськості. Було визнано, що в різних країнах застосовувались різні галузі знань задля подолання природних і техногенних небезпек і що існували переваги, які можна застосувати для співробітництва [7].

Очікування ролі органів місцевого самоврядування серед більшості європейських країн щодо управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій схожі між собою [8] і до їхніх основних завдань відносять:

- проведення оцінювань ризиків;
- заохочення громадської безпеки;
- реалізацію життєдіяльних варіантів із запобігання аваріям і катастрофам;
- сприяння в реагуванні на надзвичайні ситуації;
- забезпечення ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, де відшкодування збитків перебуває в межах їхніх можливостей;
- надання інформації та ресурсів на випадок реагування, що координується урядом;
- підтримку місцевої громади у відновленні після надзвичайних ситуацій;
- оцінювання впливу надзвичайної ситуації;
- інформування територіальної громади щодо довгострокових стратегій із протидії надзвичайним ситуаціям та економічного відновлення.

Однією з надзвичайно важливих ланок у ланцюзі протидії надзвичайним ситуаціям є підготовка територіальної громади. В. Гайер вважає, що “навіть найкраща профілактика професіоналів не зможе перешкодити виникненню надзвичайних ситуацій і мінімізувати їх збиток, на відміну від своєчасного і правильного застосування навичок громадами” [9].

В останні декілька десятиліть органи місцевого самоврядування європейських країн стали важливими суб'єктами щодо розроблення й реалізації заходів ЦЗ. Їхні організаційна гнучкість, неформальний стиль роботи, наближеність до територіальної громади забезпечують мінімізацію загроз природного і техногенного походження. Вони доповнюють ініціативи урядів, виступаючи як сполучні ланки між територіальними громадами і державою.

Досвід європейських країн показує цілу низку досягнень щодо комплексної протидії надзвичайним ситуаціям для вивчення і пристосування до потреб українського сьогодення. Приклад організації діяльності місцевого самоврядування європейських країн підтверджує можливість і необхідність децентралізації влади в державі і передачі окремих функцій у сфері ЦЗ на місцеві органи.

Для того щоб це відбулося в Україні, має бути політичне визнання необхідності та набуття спроможності органів місцевого самоврядування в запобіганні надзвичайним ситуаціям і ліквідації їхніх наслідків.

Аналіз функцій і повноважень щодо ЦЗ, законодавчо покладених сьогодні на органи місцевого самоврядування, показує, що де-юре вони виступають на відповідних адміністративно-територіальних рівнях основними

суб`єктами державного управління в зазначеній сфері. Але такі підходи, використані в Кодексі цивільного захисту України, не узгоджуються з нормою п. 3 ст. 36 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, згідно з якою виконавчі органи сільських, селищних, міських рад організують і беруть участь у здійсненні заходів, пов’язаних з організацією заходів ЦЗ на відповідній території. Органи місцевого самоврядування не в змозі відповідати на всі виклики у сфері ЦЗ, тому необхідна побудова ефективної системи ЦЗ на рівні ОТГ.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України та Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [10], до компетенції ОТГ у сфері ЦЗ пропонується віднести повноваження:

- із забезпечення сповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації. Згідно з [11], місцеві автоматизовані системи централізованого сповіщення функціонують у відповідних адміністративно-територіальних одиницях (у т. ч. в ОТГ) для забезпечення прийому сигналів і повідомлень від територіальної автоматизованої системи централізованого сповіщення та здійснення сповіщення в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій. Керівники органів місцевого самоврядування зобов’язані встановлювати в населених пунктах, на підприємствах, в установах і організаціях, у місцях масового перебування людей сигнально-гучномовні пристрої, електронні інформаційні табло для передачі інформації з питань ЦЗ;

- з організації робіт із гасіння пожеж, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Гостро стоїть питання організації гасіння пожеж у сільській місцевості, де існує велика кількість населених пунктів, час прибуття першого підрозділу до яких перевищує максимально допустимі значення (20 хвилин). Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [10] до основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (ОТГ) віднесено забезпечення гасіння пожеж, що передбачає подальший розвиток тих, що існують, та утворення нових пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої та добровільної пожежної охорони. Гасіння пожеж має здійснюватися спільними зусиллями підрозділів місцевої пожежної охорони, добровільних пожежних команд та пожежно-рятувальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій [12; 13];

- з організації укриття населення в захисних спорудах ЦЗ. Необхідно визначити наявний стан захисних споруд ЦЗ на території громади, провести розрахунки укриття населення в захисних спорудах, у т. ч. споруд подвійного призначення, найпростіших укриттів підвальних та інших заглиблених приміщень;

- з організації та здійснення евакуації населення, майна в безпечні райони, їхнє розміщення та життєзабезпечення (оцінювання обстановки, що може виникнути на території ОТГ за надзвичайних ситуацій і потребує проведення обов’язкових евакуаційних заходів; рішення щодо завчасного планування евакуаційних заходів та створення органів з евакуації; організація роз’яснювальної роботи з населенням щодо порядку дій під час здійснення евакуаційних заходів; виготовлення та розміщення в місцях масового перебування людей інформаційних куточків, листівок, плакатів; розміщення інформації в засобах масової інформації) [13; 14];

– забезпечення хімічного, радіаційного та медичного захисту населення. Необхідно провести оцінювання впливу на безпеку життєдіяльності населення наявних хімічно небезпечних об'єктів на основі визначення зон прогнозованого забруднення; організувати забезпечення засобами індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин; створити мережі спостереження за радіаційно-хімічною обстановкою на території громади;

– здійснення навчання населення діям за надзвичайних ситуацій (організувати просвітницьку роботу; забезпечити постійне інформування населення, налагодити виготовлення брошур, буклетів та пам'яток; застосовувати соціальну рекламу);

– створення та розвиток місцевих пожежних команд. Органам місцевого самоврядування потрібно створювати місцеву пожежну охорону. У кожному з населених пунктів ОТГ формуються добровільні пожежні формування, що проходять відповідну підготовку та взаємодіють із підрозділом пожежної охорони громади, у зоні дії якого знаходиться населений пункт.

Крім того, особи керівного складу та фахівці органів місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язано з організацією і здійсненням заходів з питань ЦЗ, у перший рік призначення на посаду і періодично один раз на три-п'ять років зобов'язані проходити функціональне навчання.

Слід зазначити, що в жодному з розглянутих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій не згадується питання розроблення документації розділу інженерно-технічних заходів ЦЗ (ІТЗ ЦЗ), яких вимагає ДСТУ-Н Б Б.1.1-19:2013 [15]. Виконання розділу ІТЗ ЦЗ на мирний час слід починати з аналізу базового вирішення планувальної структури малого міста (селища міського типу або сільського населеного пункту) територіальної громади відповідно до генерального плану. В аналізі планувальної структури треба зробити акцент на виявленні її особливостей, а саме забезпеченні завдань рятування населення на мирний час містобудівними засобами. Аналіз включає побудову найбільшої небезпечної зони розповсюдження хімічного забруднення від можливої аварії.

Містобудівне моделювання небезпек на території ОТГ від можливих надзвичайних ситуацій має здійснюватися за порядком виконання згідно з ДСТУ-Н Б Б.1.1-19:2013. Моделювання базується на оцінних показниках чисельності населення на територіях узагальненої багатопверхової та садибної забудови в межах населених пунктів територіальної громади [15].

Відповідно до Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” [1], первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. У селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради ОТГ, за винятком її адміністративного центру, обирається староста на строк повноважень місцевої ради. Староста є посадовою особою місцевого самоврядування та членом виконавчого комітету ради ОТГ за посадою.

Ст. 14 розд. IV Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” [1] визначає обов'язки старости. Також у Положенні про старосту визначено права й обов'язки старости, порядок його звітності, регламентовано інші питання, пов'язані з його діяльністю. Але повноваження старости у сфері ЦЗ і безпеки життєдіяльності не визначено.

Висновки з цього дослідження та перспективи подальших розвідок за цим напрямом. Підсумовуючи розглянуті в цій статті особливості формування нормативно-правового забезпечення органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ, слід констатувати наступне.

Приклад організації діяльності місцевого самоврядування європейських країн підтверджує можливість і необхідність децентралізації влади в державі та передачі окремих функцій у сфері ЦЗ органам місцевого самоврядування.

Нормативно-правові акти і методичні рекомендації останніх років визначили широку низку повноважень ОТГ у сфері ЦЗ.

Слід зазначити, що в жодному з розглянутих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій не згадується питання розроблення документації розділу інженерно-технічних заходів ЦЗ.

Не можна обійти увагою і той факт, що в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р., серед основних повноважень органів місцевого самоврядування виконання завдань у сфері ЦЗ взагалі не згадується. Водночас до повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (до яких належать і територіальні громади) пропонується віднести гасіння пожеж та забезпечення громадської безпеки.

У жодному з прийнятих документів повноваження старости у сфері ЦЗ і безпеки життєдіяльності не визначено.

Збільшуючи можливості протидії надзвичайним ситуаціям за участі старост місцевих громад, країна отримає більш сприятливі умови для забезпечення належної безпечної життєдіяльності суспільства.

Список використаних джерел*

1. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад”. *ВВР України*. 2015. № 13. Ст. 91.
2. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”. *ВВР України*. 1997. № 24. Ст. 170.
3. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Коваленко М. А., Швороб Г. М. Концепції і стратегії розвитку сільських територіальних громад. *Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: матеріали Всеукр. наук.- практ. конф.* Харків: ХНТУ, 2017. С. 31–33.
5. Барило О. Г. Аналіз досліджень проблем державного управління у сфері цивільного захисту. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*: електрон. наук. фах. вид. Харків, 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/11.pdf.
6. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища”. *ВВР України*. 2017. № 12. Ст. 134.
7. The Structure, Role and Mandate of Civil Protection in Disaster Risk Reduction for South Eastern Europe. South Eastern Europe Disaster Risk Mitigation and Adaptation Programme. Report International Centre on Environmental Monitoring Research Foundation (CIMA) / F. Gaetani, A. Parodi, F. Siccardi, D. Miozzo, E. Trasforini. URL: http://www.unisdr.org/preventionweb/files/9346_Europe.pdf.
8. Шевцов А., Їжак О. Реформування системи цивільного захисту населення відповідно до завдань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/3.htm>.
9. Geier W. Is civil protection in Germany prepared for large-scale natural disasters?. Lecture on the occasion of the international German Committee for Disaster Reduction Workshop “Orkane über Europa”. URL: <http://www.dkkv.org/de/publications/ressource.Files/137>.
10. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження КМУ від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. *Офіц. вісн. України*. 2014. № 30.
11. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв’язку у сфері цивільного захисту: Постанова КМУ від 27 верес. 2017 р. № 733. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. Методичні рекомендації для органів місцевого самоврядування щодо організації та забезпечення пожежної безпеки на території об'єднаних територіальних громад (друга редакція). URL: http://www.dsns.gov.ua/files/2017/12/6/88888/Методичні_рекомендації.pdf.

13. Організація цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: практ. порадник / О. Я. Лещенко, В. М. Михайлов, Н. М. Романюк, В. О. Скакун; за заг. ред. М. О. Маюрова, П. Б. Волянського. Київ: ІДУЦЗ, 2017. 125 с.

14. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру" від 30 жовт. 2013 р. № 841. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. ДСТУ-Н Б Б.1.1-19:2013 Настанова з виконання розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у містобудівній документації на мирний час. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Список побудовано в порядку посилань.

Надійшла до редколегії 26.08.2018 р.

УДК 352 (477)

ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА САМОДОСТАТНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Голинська О. В.,

*к. держ. упр., доц., доцент кафедри економічної та фінансової політики, докторант,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Одеса*

Актуалізовано теоретичні визначення муніципального управління та місцевого самоврядування. Обґрунтовано, що взаємозв'язок їх виражений економічною основою, яка є цілком компліментарною по відношенню до підсистеми соціально-економічного розвитку громад та виражається в їхній самодостатності.

Ключові слова: економічна основа, місцеве самоврядування, самодостатність, публічне управління, громада, бюджет.

Golynska O. V.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of Economic and Financial Policy Department, Doctoral Candidate,
ORI NAPA, Odesa*

THE ECONOMIC BASIS OF SELF-SUFFICIENCY OF LOCAL GOVERNMENT IN CONTEMPORARY OPERATING CONDITIONS

The theoretical definition of Municipal Government and Local Government was updated. Their interconnection is substantiated. It is expressed by an economic basis that is complementary to the subsystem of socio-economic development of communities. The economic basis is illustrated in the self-sufficiency of communities

Key words: economic basis; Local Government; economic self-sufficiency; public administration; community; budget.

Постановка проблеми. У сучасних умовах надзвичайно зростає роль громад в економічному і соціальному розвитку держави як утворень, що єдині в усьому її адміністративно-територіальному устрої управляються способом повсюдного місцевого самоврядування. Зважаючи на зазначену особли-

© Голинська О. В., 2018